

Tannbehandling når pasienten ikke har samtykkekompetanse – pasientrettighetsloven kap 4A

13. november 2009 – seniorrådgiver Linda Endrestad

1

Utgangspunktet for all helsehjelp

- Helsehjelp kan bare gis med pasientens samtykke – pasrl 4-1
 - Uttrykkelig eller stillestående samtykke
 - Pasienten kan trekke samtykket tilbake

Hvem har samtykkekompetanse?

- Hovedregel for all helsehjelp: alle over 16 år – pasrl 4-3
 - Noen unntak – eksempelvis prevensjon og kosmetisk kirurgi
- Kompetansen kan falle bort på grunn av fysiske eller psykiske forstyrrelser, senil demens eller psykisk utviklingshemming

Hvem samtykker for de uten samtykkekompetanse?

- Foreldre eller andre med foreldreansvar samtykker på vegne av barn under 16 år – pasrl 4-4
 - For inngripende helsehjelp må begge foreldre samtykke
 - Presisert i loven at barnets mening skal tillegges betydning i helsespørsmål fra 12 år. Det skal skal være en glidende overgang fra foreldrenes bestemmelsesrett til barnets selvbestemmelsesrett oppnås
 - Barn og foreldre har rett til å medvirke ved valg mellom tilgjengelige og forsvarlige undersøkelses- og behandlingsmetoder
 - Barn under 16 år har rett på informasjon tilpasset pasientens forutsetninger
 - Foreldrene til barn under 16 år har rett på informasjon

Hvem samtykker for de uten samtykkekompetanse?

- For ungdom mellom 16 og 18 år uten samtykkekompetanse – er det foreldre eller andre med foreldreansvar som samtykker – pasrl 4-5
 - Gjelder ikke der ungdommen motsetter seg helsehjelpen
- For myndige pasienter uten samtykkekompetanse – avgjøres helsehjelpen av helsepersonellet – pasrl 4-6
 - Gjelder ikke der pasienten motsetter seg helsehjelpen
- For umyndiggjorte pasienter samtykker pasienten eller vergen
 - Gjelder ikke der pasienten motsetter seg helsehjelpen

Nytt kapittel 4 A i pasientrettighetsloven

- Nytt kapittel 4 A i pasientrettighetsloven: Helsehjelp til pasienter uten samtykkekompetanse som motsetter seg helsehjelpen
- Trådte i kraft 1. januar 2009

Formål 4 A-1 – virkeområde 4 A-2

- Å yte nødvendig helsehjelp for å hindre vesentlig helseskade
- Å forebygge og begrense bruken av tvang
- Gjelder somatisk helsehjelp

Hvilke pasienter gjelder kapittel 4 A for?

- Pasienter må
 - være over 16 år,
 - mangle samtykkekompetanse, og
 - motsette seg helsehjelpen
- Diagnoseuavhengig

Vilkårene 4 A-3

- Det skal være forsøkt tillitskapende tiltak
- En unnlattelse av å gi helsehjelp kan føre til vesentlig helseskade på pasienten
- Helsehjelpen anses nødvendig
- Tiltakene må stå i forhold til behovet for helsehjelpen

Saksbehandlingen - 4A-5, første ledd

Hvem skal fatte vedtak om helsehjelp som pasienten motsetter seg?

- Helsepersonellet som er ansvarlig for helsehjelpen
- Den som fatter vedtak må være faglig kvalifisert til å vurdere alle konsekvenser av vedtak etter kap. 4 A
- Vedkommende kan ikke kun ha en administrativ funksjon

Saksbehandlingen - 4 A-5, annet ledd

Helsehjelp som innebærer et alvorlig inngrep for pasienten

- Særskilt saksbehandlingsregel
- Vedtaket skal treffes i samråd med annet kvalifisert helsepersonell

Saksbehandlingen - 4-5 A fra forvaltningsloven

- Forhåndsvarsel
- Utrednings- og informasjonsplikt
- Formkrav
- Begrunnelse

Hvor mange vedtak er fattet i Vestfold så langt?

HESETILSVNET
VESTFOLD

- Totalt mottatt kopi av 58 vedtak pr. 12.11.2009 – ingen klagesaker
- 51 fra kommunene, 6 fra tannhelsetjenesten, 1 fra fastlege.
- Vedtakene gjelder ved siden av tannbehandling blant annet:
 - Tilbakeholdelse sykehjem
 - Vask/stell sykehjem
 - Psykofarmaka sykehjem
 - Døralarm
 - Mavebelte rullestol
 - Premedisinering før undersøkelse

13

Kort om resultatet av vår saksbehandling

HESETILSVNET
VESTFOLD

- Alle er ikke endelig gjennomgått, men ca 35 % av vedtakene er/blir opphevet.
- Over 80 % av sakene har ført til skriftlig saksbehandling herfra
- Den klart største gruppen gjelder demente på sykehjem

14

Utfordringene så langt

HESETILSVNET
VESTFOLD

- Hvem er samtykkekompetent?
- Tillitskapende tiltak – hva er godt nok?
- Hva er nødvendig helsehjelp og vesentlig helseskade?
- Praktiske utfordringer

15

Noen tips/innspill

HESETILSVNET
VESTFOLD

- Nyttig å lese Helsedirektoratets 4A samling
<http://www.helsedirektoratet.no/kapittel4a/uttalelser/>
- Nyttig å se på NAKUs (Nasjonal kompetansemiljø om utviklingshemning) nettbasert opplæringsportal med foredrag og eksempler
<http://www.naku.no/>
- Vi har oppfordret Helsedirektoratet til å enes om noen gode eksempler på nasjonalt nivå

Avslutningsvis

HESETILSVNET
VESTFOLD

- Fokusere på formålet med regelverket
 - Forebygge og begrense tvangsbruken
 - Sikre riktig og nødvendig helsehjelp
 - Respekterer den enkeltes autonomi så langt det er mulig